

Milo vošilo.

Serčni pozdrav, ljubi „Tovars“, Tebi in vsem Tvojim tovaršem! Ne morem Ti dopovedati, kako močno nas tudi na Dolenskem veseli, da se tako verlo obnašaš, pravega slovenskega in — kar je še veliko več — kerščanskega duha deržiš, da si se na terdno stališče svete vere postavil, ktera edina človeški rod v resnici omikuje in osrečuje. O da bi pač vedno le v tem duhu napredoval, s tega stališča se nikdar ne premaknil in ne iznevéřil — kakor je že nekteri iz med časnikov se iznevéřil, s pravega pota zašel, ter zapustil pravo stališče vernega, katoliškega duha, ko vendar v ničemur drugem ni prave omike, ne resnične, stanovitne sreče za naše verne, katoliške Slovence! Ni pa moj namen, da bi tukaj kteri časnik pretresoval; saj bi to od tod tudi nič ne pomagalo. Poglejmo raje malo na Dunaj, v glavno mesto naše veči del katoliške Avstrije. Treba nam je vsem vediti, kakšen duh od onod diha in veje, ker se namerja, po ondotnih časnikih na vse strani omiko razširjati. Ali Bogu bodi potoženo! da ravno s katoliškega Dunaja naj več nezbožnih časnikov izhaja, kteri se zlasti zoper katoliško cerkev in njene služabnike in naprave vzdigujejo, jih bogokletno obrekujejo, čeruijo in skrunijo! In take nezbožne, hudobne spise še zmed naših Slovencev nekteri raje berejo in podpirajo, kakor pa resnicoljubne, poštene liste v duhu katoliškem pisane, ter s tem sami sebe in druge slepé in zapeljujejo. Gorje mladini, ako učitelja ima, kteri se s tacimi časniki pase! Bo mar mladini vdihnil pobožnega duha, ako je sam nekerščanskega, nezbožnega duha navzet in z njim okužen? Ti, ljubi „Tovars!“ dobre in zapeljive časnike gotovo poznaš; in ko bi kterega tudi sam ne poznal, vem, da Ti ga bo kak pravi prijatelj rad povedal, da boš o tem tudi svoje ljube tovarše opominjati vedil. Jez pa Ti tukaj le en list v misel vzamem, s kterim dunajsko časništvo tudi naše slovenske šole omikovati in osrečevati hoče, in ga, kar Ti utegne znano biti,*) zdaj tudi Tvojim tovaršem na kmetih ponuja, t. j. od 1. aprila t. l. izhajajo „Volksschule — redigirt von Josef Vogler“. Rad dam veljati, da so v tem 1. listu omenjenega časnika, ki je našim učiteljem v povabilo k naročbi poslan, jezikoslovni, natoroznanski, zemljopisni sestavki prav dobro izpeljani, ali kaj to pomaga, ko nekatoliški duh v njem veje? Naj tudi „ježa“ še tako mojstersko popisuje, naj gre on in njegov „jez“ in njegov „Verein praktischer Schulmänner“ raje rakom žvižgat, kakor pa da bi našim šolam svojo omiko ponujal, in naše učitelje k sebi vlekel! Kdor koli hoče pisati za naše katoliško, slovensko ljudstvo, ter ga v resnici omikati, oblažiti in osrečiti, je perva in neogibliva dolžnost in potreba, da piše v duhu katoliškem. Prevdarimo le nekoliko „Programm“ imenovanega časnika. Pravi, da se hoče poganjati za svobodo, ki se ravno zdaj razvija in snuje (durch die Übergangszeit gebotene Freiheit), se poganjati zoper dosedanji „Hemmungssystem“, in po njegovem modrovanju je med drugim tudi tega kriva „eine unge-

*) Nam je že sem in tje na vrata poterkal.

Vredn.

müsse Abhängigkeit von der Kirche". Že vemo, kam to méri. Bo cerkev morebiti imenovanega vrednika in njegov „Verein“ morala prašati, koliko pravice do šole ji bo dovolil? Cerkev je svojo pravico do učenja in omikovanja narodov in toraj tudi do šole od svojega nebeškega učenika, od Boga samega prejela, in te pravice ji noben človek in nobena družba odvzeti ne more. Kdor hoče, lahko sprevidi in spozna, da kolikor bolj se je kje ta pravica neprikrajšana cerkvi pustila, toliko srečniši in blagorniši je bil nasledek za družbo človeško. Kolikor bolj pa se je kje ta pravica cerkvi kratila in šola cerkvi iz rok jemala, toliko bolj je zgnila prava omika, poštenost, miroljubnost in sreča zmed ljudstva. Kdor se hoče tega prepričati, naj pogleda le zgodovino nekdanjih in pričujočih časov; spoznal bo resnico. Prave omike cerkev nikoli ni ovirala, jo vselej velikoveč pospeševala. To pa je vselej skušnja učila, da je boljši nobena, kakor pa nekerščanska omika. In kaj hoče še v sklepu omenjeni „Programm“? V njem pravi vrednik in njegov „Verein“: da hoče neprestrašeno „einer gefahrvollen Auflösung positiv entgegen wirken“ (tedaj brez njega bi vse razpadlo!); da se hoče vleči „für den Zusammenhalt des deutschen Elementes“ (naj ga le ima, saj mu ga ne jemljemo — nam Slovencom pa njegovega nemškega elementa ni treba); da se hoče poganjati „die Vorzüge der deutschen Art und Bildung zu erhalten“ (naj jo le uživajo tam svojo nemško omiko, mi pa smo s svojo slovensko bolj zadovoljni in srečni). Da se pa to doseže, pravi na zadnje omenjeni „Programm“, je potrebna „die Entwicklung und Ausgestaltung der Volksschule im deutschen Geiste“. O ti blagorni nemški duh! brez kterega bi vse razpadlo! ki edini vse veljaš, vse oživljaš, vse osrečuješ! Kolika sreča za vas, dragi gospodje učitelji! da se vam ta nemški duh še sam ponuja! Ali ga ne bote radostno sprejeli in z obema rokama objeli? Ja pač! čeravno je duh, ga bote vendar lahko z rokami prijeli; ker ta nemški duh — ima roge; že v tem prvem listu jih malo pokaže. Le pogledjte tisto novico z napisom: „Erfreuliches aus Preussen“. Ondi pripoveduje od nekega vodja in šolskega nadzornika, ki je nekega učitelja zavolj branja nekega časnika posvaril. Učitelj se zavolj tega pritoži pri kraljevi vlad; vodja pa se še pred njim oglasi, „und es erfolgte ein leiser Verweis“. Na to se učitelj pritoži pri ministerstvu bogočastja, in od ondod dojde njemu in uni vradui razsodba: „dass jeder Lehrer lesen könne, was ihm beliebt.“ Takó! to tedaj je „erfreulich“! to ravnilo za učitelje!! „Kdor bere, naj umé!“ Ako hočete pa tudi vediti, v kakšnem imenu smo mi Slovani v omenjenem časniku, pa pogledjte daljejo novico: „Zur Statistik Frankreichs“. Ondi dopoveduje, kako se na Francoskem nekaj let sem število ljudstva zmanjšuje. Za tem pa pravi: „die Ursachen, welche in südslawischen Ländern Österreichs dieselbe Thatsache hervorbringen, kennen wir; aber diese Länder gehören ja dem Reich der Barbarei an.“ Jugoslovani so mu toraj barbari!! Ali zato, da nas Slovane za barbore ima, bi ga še plačevali in podpirali? Glejte, ta slavna „Volksschule“ nas hoče s svojim nemškim življenjem in nemškim duhom iz našega barbarizma vzdigniti, in nas povzdigniti do

svoje visoko hvaljene, edino veljavne nemške omike! Welche Grossmuth! — Kaj ne, ljubi gospodje učitelji po vsem Slovenskem! mi bomo pa za to velikodušno ponudbo vendar tako nehvaležni, da se bomo raje le svojega domačega, poštenega, bogoljubnega, za pravo kerščansko omiko, za pravi časni in večni blagor mladine vnetega „Tovarša“ deržali, in raje njemu še kak goldinarček dodali, da nam bo, če že ne to leto, saj gotovo prihodnje leto dvakrat na mesec izhajal in več koristiti mogel! —

„Poboljšajmo se sami, in vse okrog nas se bo poboljšalo“, je pisal pred nekaj leti učeni, pobožni, slavnoznani Alojzi Šlér, v resnici mož božji, ki je ves gorel za blagor človeštva in v duhu svetosti umerl. Te besede veljajo nam vsem, veljajo zlasti vsem prednikom, roditeljem (staršem) in učiteljem. Pravična je skerb za omiko, napredek in veljavo narodnega jezika; v velik prid utegnejo biti mäsiktere nove naprave, vladijne premembe, državni, deželni in učiteljski zbori — ako se bo na vero, in sicer na edinozveličavno katoliško vero vse zidalo in opiralo. Ako se pa prava, sveta vera ne bo oživila, ter v djanje in življenje stopila, ako se bo katoliška vera družim veram enačila ali celó nazaj devala; ako se bodo svete zaveze katoliške cerkve tergale, njene naprave ovirale, njeni služabniki zasramovali in preganjali, njena veljava zaničevala in zatirala: po takem se bo zidalo na pesek, prazno bo vse drugo poganjanje, in vsi še tako imenitni in dragi zbori ne bodo nobene prave sreče prinesli, ne bodo nič pomagali. Dovolite mi, preljubi gospodje učitelji! da Vam v toliko živše spoznanje, kakó potrebna je za naš lastni blagor, ter za časno in večno srečo nam izročene mladine živa in vse oživljajoča vera nekatere besede iz zlatá vredne knjige „Naj poglavitiše resnice svete vere po misijonarju Humbertu“ tukej napišem. Na strani 294 se bere:

„Zeló potreba je toraj za blagor človeške družbe, da se njeni udje od mladosti rédnosti, združnih čednost, ljubezni do Boga, do bližnjega, do očetovine in do svojih enakih učijo in privadijo; in da se od mladih nog z gnjusom do vsega navdajo, kar bi jim šibo božje jeze prisluziti, drugim škodljivo, za nje same pa pogubno biti moglo. Naj veči družbini blagor toraj tirja, da bi se otrokom zgodaj ljubezen do sv. vere v serce zasadila; da bi v njej za časa podučeni bili, da jih k spolnovanju njenih dolžnost napeljevali in od vsega prepovedanega odvräčevali. Zakaj, le vera pokaže človeku vso vrednost njegovega bitja, vse dolžnosti, ki jih mora spolnovati, in njegov veliki namen za večnost; sveta vera ga pelja k poslednjemu koncu, ter je svetilo njegovemu duhu, naj slajše tolažilo njegovemu sercu; v prizadevanji za čednost ga podpira z naj lepšimi obljubami; njegovi slabosti je naj krepkejša pomočnica, za njegove divje strasti naj zveličavniša in močnejša uzda: tako da je človek, ki je bil v naročji svete vere izrejen, in si še druge umetnosti in človeške vednosti pridobi, k vsemu pripraven, kamur ga obrniti hočejo, in je v stanu v človeški družbi naj važniše službe in sicer popolnoma opravljati.“

„Koliko kazni so toraj vsi tisti vredni, kateri bi sveto vero radi iz Evrope pregnali! Ko bi sveto vero bolj spoštovali in njene nauke

spolnovali, gotovo bi po kerščanskih deželah ne bilo toliko gerdih hudobij, pregreh in neredov, kolikor se jih, žalibog, zmirom najde. Kdo zamore vse zlege prešteti, kateri iz zaničevanja svete vere izhajajo? In s takimi zaničevavci, kateri ji vsi sovražno nasproti stojijo, ima sveta vera v Evropi že več kot pol stoletja opraviti. Kdor je Evropo pred sto leti poznal, bi je v njenem sedanjem stanu več ne poznal! —

Ja, vera, živa, djanska vera, verno življenje — to je pač nad vse drugo potrebno — zlasti tudi učiteljem. Dobri, pobožni zgled zda in pomaga več, kot vse samo besedno učenje in opominjevanje otrok: to nam je tudi resnicoljubni, za pravi blagor mladine vneti „Tovars“ že povedal. Rečem še več: Beseda in zgled žive vere neduhovnega učitelja zda dostikrat še več, kot učenje in zgled duhovnega učenika; ker duhoven, si mislijo, in tudi po pravici, je k temu že po svojem stanu toliko bolj zavezan. Neduhovni učitelj pa še k temu lahko veliko pripomore, da beseda in trud duhovnega pastirja več zda in koristi, ako od žive vere navdan sam duhovne spoštuje in s spoštovanjem od njih govori, je sv. cerkvi zvest in pokoren in tako tudi otroke opominja in napeljuje. O kako lepo je viditi pobožnega, kerščanskega učitelja, ki z mladino ravna in se obnaša do nje, kot skerben oče do svojih otrok! Še čez leta in leta ga ljudje ne pozabijo, in ga v hvaležnem spominu imajo; njemu samemu pa vestno spolnovanje dolžnosti kerščanskega učitelja že tukaj na zemlji dela veselje, in mu tamkej pripravi večno plačilo. „Svét prejde in njegovo poželenje, pravi večna resnica; kdor pa stori voljo božjo, ostane vekomej“. Prav in hvale vredno je znati lepo peti in dobro orglati; toda kaj bi le to pomagalo, ako pri učitelju tega ni, kar bi imela biti njegova prva in poglavitna skerb. Vse drugo se pri učitelju ložej pregleda in pogrša, tudi ložej pozabi, in ni toliko svarljivo in škodljivo, kot pomankanje žive vere in kerščanskega zgleda. Od nekterega učitelja smo sami slišali ljudi tako govoriti: „Takega šolmastra potlej še nismo imeli, kot je bil tisti . . .; res da ni bil tako učen, kakor so zdaj nekteri, tako kunšno ni znal peti in orglati, kot zdaj znajo; bil je tako priden in ponižen, tako prijazen in dobrovoljin, pa se nikoli ni spozabil ali vpijanil; gospodje so ga tako radi imeli, pa je bil tudi tako postrežin; kako radi pa so ga otroci imeli! Še zdaj ga veliki ga ne morejo pozabiti — tako lepo jih je učil, tako na nje merkal, pa tudi sam tako lepo se zadržal, — o posebnih priložnostih je z njimi v cerkvi molil, pa tudi rad svete zakramente prejemal; čeravno je pomagavca imel, je bil vendar vsak dan pri sv. maši“. Menim, da taka hvala več velja, kot vsaka druga, da pa tudi pri Bogu več pomaga in več zaslužnja prinese, kot vse drugo!

Dragi gospodje učitelji! naj vam zatoraj iz poprej omenjene hvale vredne knjige še nekaj napišem, kar vas bo za kerščansko omiko in izrejo mladine še bolj budilo in vnmalo in v tej naj potrebniši skerbi in gorečnosti stanovitne ohranilo, ako si bote to prav k sercu vzeli. Na strani 309 se bere:

„Vsi tisti, kateri imajo otroke v nauku, naj to opravilo, ktero si je njih veliko tudi visokega stanu v čast štelo, visoko cenijo in nikoli

ne pozabijo, da vsak teh otrok tudi naj slaběji in ubožniši je cena kervi našega gospoda Jezusa Kristusa. Ne bodite maloserčni! Otroci imajo več nagnjenja k čednosti, kakor se misli. Seme pobožnosti, ki se v te mlade serca razseva, bo prej ali slej sad obrodilo.

„Zakaj je Jezus, naš zveličar, otroke toliko ljubil, da jih je k sebi klical in roke na nje polagal? Zato, ker ste jih nedolžnost in priprostost bolj podučne in za nebeško kraljestvo bolj godne storile. „Pustite k meni otročiče“, je rekel, „ker njih je nebeško kraljestvo“. „Glejte“, pravi on, „da ne zaničujete ktere-ga teh malih; ker njih angeli gledajo obličje mojega očeta v nebesih“.

„Tudi mi moramo upati, da bomo to presveto obličje v nebesih gledali, ako za zveličanje otrok goreče skerbimo, in smo po zgledu nebeških angeljev varhi njih nedolžnosti. Nek svet mož je o smerti rekel: „Zdi se mi, da vidim veliko trumo blaženih otrok, ktere sim podučeval, mi priti naproti“. Koliko veselje za nas o smertni uri, če nam bodo duše tistih, kterim smo k zveličanju pomagali, naproti prišle in nas v veličastvo božje spremile! „Kteri so jih veliko v čednosti podučili“, govori sv. duh, „se bodo svetili, kakor zvezde na vse večne čase!“ (Dan. 12.) — Moj Bog! ti ljubiš otroke; kako rad bi bil orodje tvojega usmiljenja; pomagaj mi s svojo gnado!“

Turjaški.

Opominek za orglavca.

Red za cerkvene pesmi v tem mesecu: Za 2. ned. po bink.: Pri darovanji: „Tukaj, duša, se ponižaj!“ (glej Potočnikove sv. pesm.)

Za 3. ned. po bink.: Pri darovanji: „Tam v kruhu vse svetosti“ (glej Potočnikove sv. pesm.), ali „Serce naj ljubeznjivši“ (glej g. Riharjeve nap. od sv. obh. in od mat. božj.).

Za 4. ned. po bink.: Pri darovanji: Od sv. Vida: „O sveti Vid, naš zvest patron!“ (glej Potočnikove sv. pesm.)

Za 5. ned. po bink.: Pri darovanji: Od sv. Alojzija: „Prelepa lilija cvete“ (glej Potočnikove sv. pesm. 4. nat. str. 143), ali od sv. Janeza Kerstnika: „Cerkev dans tvoj god praznuje“ (glej Potočnikove sv. pesm.).

Za praznik sv. Petra in Pavla: Pri darovanji: „Pridi vsa kersanska čeda!“ ali „V svojih revah in britkostih“ (glej Potočnikove sv. pesm.).

Za 6. ned. po bink.: Pri darovanji: Od sv. Pavla: „K apostel Pavlu pritecite!“ (glej Potočnikove sv. pesm.)